

# Kirkehistoriske Bidrag fra Christian V's og Frederik IV's Tid.

Ved Dr. P. W. Becker.

---

## 1.

Nogle Oplysninger om den danske Legationspræst i  
Paris, Bernhardus Henrici, og hans Krav paa den  
danske Regjering 1671.

Præsten Bernhardus Henrici er den Samme, der omtales i Ny kirkeh. Saml. III, 182, med Tilnavnet Lubecensis, og sammesteds nævnes som ordineret af Erkebiskop Svane som Præst hos Marcus Gøye til Hvedholm, medens denne var Resident ved det franske Hof (1664). Som det oftere gik paa hin Tid, maatte han, da han forlod Residenten, medtage uafgjorte Fordringer paa den danske Regjering. Han var endnu i Paris, da Frederik III døde, men vendte uidentvilt kort derpaa hjem og begyndte at andrage hos Kongen paa, at der maatte træffes Foranstaltninger til at afgjøre, hvad han lovlig havde tilgode. Under 28. Februar 1671 fik Kammerkollegiet Ordre til at gjøre Afregning med Mag. Bernhardus Henricus, »der en Tid lang har været Legationspræst i Paris«. (Sjæl. Tegnelser 1670—71. Fol. 436.) Under 11. April 1671 tilskrev Kongen atter det samme Kollegium om Betalingen til Mag. Bernhardus Henrici »for, hvad der kan tilkomme ham«. (Smst. Fol. 458). Dette Paalæg maa dog Intet have udrettet, thi kort derpaa indgik han selv med et nyt Andragende til Hs. Maj. Dette

blev (25. April 1671) tilstillet Skatkammerkollegiet med de Ord: »hvad Mag. Bernhardus Henrici for os haver ladet andrage om en Klokkers Underholdning i Paris, Sørgeklæder, Reisepenge, Kostpenge, og hvad videre ham maatte godtgjøres, kan I af hoslagte hans allerunderdanigste Supplication videre erfare. Thi er vor allernaadigste Villie og Befaling, at I os derom allerunderdanigst Relation til vor videre allernaadigste Resolution afgive«. (Smst. Fol. 509). Selve Ansøgningen til Kongen savnes, men dens Indhold kjendes af Kollegiets nedenstaaende Indstilling af 1ste Maj 1671. Den kgl. Resolution er paategnet Indstillingen: »400 Rdl. til Foræring og dermed skal han lade sig nøje«. (Orig. i Rentekammerets Arkiv, hvis Meddelelse skyldes Hr. Kaptejn Grundtvig). Endnu en Tid lang vedblev Bernhardus Henrici at være Legationspræst i Frankrig; da kom han atter i Nød, og i sin Elendighed tyede han igjen til den kgl. Naade. Hans Ansøgning af 27de Januar 1673 udvirkede en kgl. Resolution af 4de Februar til hans Fordel<sup>1)</sup>. (Begge meddeles nedenfor efter Originalerne i Rentekammerets Arkiv).

## a.

Stormegtigste Konge, allernaadigste Herre.

Eders kongl. May. allernaadigste Befaling dat. den 25 Aprilis sidstforleden belangende M. Bernhardi Henrici Andragende om en Klockers Underholding i Paris, samt Sørge Klæder, Rejszepenge, Kaastpenge och Videre, hannem at maatte gott gjøris effter hans supplications Indhold, at Eders kongl. May. wi derom voris allerunderdanigste relation til Eders kongl. May. videre allernaadigste resolution med forderligste skulle tilstille, hafuer wi effter allerunderdanigste

---

<sup>1)</sup> Maaske er Ansøgningens Datum 27. Januar indrettet efter den i Frankrig brugelige nye Stil. Den kgl. Resolution efter den her i Landet da endnu brugelige gamle Stil.

troeliudigste Skyldighed for os taget, considererende hvis E. K. M. oss tilforn om hans billigmessige Affregning allernaad. hafver anbefalet, hvorudi hand iblant andet disse offvenbemeldte Poster til Fordring tilstiller, som wi uden sær Bevilling ey hafver kundet gott giøre, som bestaar nemligen at hand

1. sig tillschriffver 208 Rdlr. for 8 pro cento lagio aff  $6\frac{1}{2}$  Aars Gage, hvorudj hannem ey videre end 5 pro cento kunde gott gjøris af det udj dend Tijd hand udj Franckrig værid haffver, hvorved hand acquiescerit, och indstiller hvis hannem for hans Breffvepenge. Tæring och anden Bekostning, samme Penge fra Bragenæs udj Norge at bekomme, er afgangen, — maatte beregnis och gott gjøris.

2. Beregner hand sig til goede for en Deign, som hannem udj Kiercken med Sangen och Mæsse Klæderne schall haffve opvartet udj  $6\frac{1}{2}$  Aar, — aarligen 50 Rdl., som beløber 325 Rdl., hvilcken Udgifft schall beroe paa Residenternis attestation om samme opvartning och hvor lenge, och om E. K. M. det da allernaadigst ville bevilge och gott gjøre; hvorom hand sig beraaber paa alle deris Videnskab, som udj samme Tid til Paris haffver været, hvorledis hand dertil haffver holdet en døchtig person, som formeener ey allene Residenterne Giøe och Gabell, medens ochsaa Petkum och andere, som her ere tilstede, kunde attestere, hvorfor hand ickun aarlig 50 Rdl. tilregner, dog hannem meere schall haffve kost at vnderholde, hvilcket wi dog ey uden sær Kgl. Bewilling haffver kundet gott giøre.

3. I lige maade tilregner for sig och Deignens Sørge-Klæder effter hans Kg. May. sahl. och høylofflig Ihukommelses dødelige Affgang 150 Rdl., saa och 150 Rdl. til Reyszebekostning her til Danmarck, hvorom, hvis Sørge-Klæderne sig belanger, hand formeener, at effterdj Capellen sammestedt er blefven dragen med Sort, — och andre Sørge-Klæder hafver andtaget, at hand ey heller med stacked Kappe, eller Deignen udj forrige Klædning sig kunde præsentere, hvorfor til samme Bekostning schulle haffve været forarsaget; och formener, effterdj hand aff hans Ko. May. var be-

stilt, at det hannem vorder gott gjordt. Och Reyszepængene belangende, at hand samme Reysze hafde gjordt udj Eders K. M. Tjeneste mit om Wintern, och dertilmed vnderwegs formedelst oend weyrlig udj 3 Vger wæret siug, hvorfor hand i lige maade formeener det gott gjøris; som wi dog, effterdj ingen Kongl. Betiendte her udj Landet uden sær Ko. Befaling hafver bekommet Sørge-Klæder, det ey heller desforuden kunde gott giøre.

4. Anfører paa sin gage at schulle restere til den 30te Aprilis 600 Rdl., dersom hans gage saa lenge schulle continuere, hvorimod effter Daniel Knopfs Regenschaber hannem ey videre schulle kunde tilkomme til forskr<sup>ne</sup> Tijd end 400 Rdl., till det øffverige schulle Daniel Knopf svare, effterdj hand det til Udgifft beregnet; hvorom hand formeener, at hans Gage effter hans Bestallings Breffs Indhold schulle continuere saa lenge, til E. K. M. anderleedis tilsigendis vorder, hvorfor hand altsaa regner til den 30. Aprilis. De 200 Rdl. aff Daniel Knopf beregnet will hand hoes hannem fordre, och de øffverige 400 Rdl. aff E. K. M. forvente, hvorpaa wi hannem dog ey widere kunde gott giøre end til hans Hiemkomst hid til Danmarck.

5. Anfører hand, som aff affgangne sl. Hannibal Sehestedt schall wære beloffvet, fri Bord, och æstimerer for 1200 Rdl., som hand nu dog henstiller til E. K. M. Naade, at hannem sligt som en sær Naade och recompens maatte gott gjøris, hwilcket wi och uden sær kongl. Bewilling ey hafver kundet lade passere.

Effter hvilcke forskrevne Posters Beskaffenhed, saasom de alleeneste beroe paa Eders Kongl. May<sup>s</sup> allernaadigste Willie och Naade, hvis Eders Kongl. Maytt. allernaadigst maatte behauge, hannem derudj at ville lade gott giøre och betænche, saa forvendtis derpaa Eders Kgl. Maytt<sup>s</sup> videre allernaadigste resolution aff Eders Kongl. Maytt<sup>s</sup> allerunderdanigste och troeskyldigste Tjenere

Skatt Cammeret d. 1ste May 1671.

H. Wind. Steen Hondorff. Mogens Friiss. P. Scavenius.  
Friederich Giese. H. v. Støcken.

Kongelig Resolution: 400 Rd. til Foræring, och dermed schall hand lade sig nøye.

b.

Grossmächtiger allergnädigster Erb-König und Herr!

Ich wünsche Ihr May<sup>tt</sup> in aller-unterthänigstem Gehorsamb und Trew von Gott dem Allmächtigen ein langes Leben undt bey Dero Mayestet hochglücklicher königl. Regierung, nach hohem selbsteigenen Herzens Wunsch, beständige Gesundtheit undt tausentfältigen Himmels Seegen.

Darnechst treibet mich die Noth so hart, dass ich zu Niemandt alss in aller unterthänigstem Gehorsamb zu Ihr Mayesteten meine Zuflucht nehmen kan, denn weil mir von demjenigen, wass mir von den königl. Hh. Ministris gewiss versprochen, nichts nachgesandt worden, und ich schon bey die anderthalb Jahr wiederumb aufs newe unterthänige fleissige Dienste gethan, bin ich darüber alhie in Noth gerathen undt von Betrübniß undt Wiederwertigkeit gar krank undt bettlägerig geworden. Wen Ihr Excel., mein gnädiger Graff undt Herr, sampt Ihr Gnaden deroselbten Gemahlinne mir nicht so viele Gnade erwiesen hetten, alss ihrem unwürdigen Beicht-Vater undt Seelsorger, auch zum Theil die Leute, welchen ich schuldig bin, mit guten Worten aufgehalten, wurde ich noch viel übler daran gewesen, und vielleicht umb all das meinige, welches doch schlecht genug bestellet ist, völlig gekommen sein. Bitte also unterthänigst, Ihr May<sup>tt</sup> wolle mich nur allein mit der Helffte von dem jenig, wass mir von meinem jährlichen Salario nachstehet, hoch begnadigen und dessfals allergnädigste ernstliche königl. Ordre hochbelieben zustellen, damit ich mich in meiner Krankheit abwarten, meine Schuldtleuthe zum Theil zu Friede stellen, undt mich also meiner langwirigen schweren Dienste zu Rettung meines ehrlichen Nahmens, möge zu getrösten und zu erfrewen haben.

A Paris le 27 Januarij 1673.

M. Bernhardus Henrici

Legat. Prediger in Frankreich.

## c.

Christian der Fünfte (etc.). Wir geben Euch auss dem copeylichen Anschluss allergnädigst zu berechnen, wass an Unss unsrer bestalter Legations-Prediger in Frankreich Ehrn M. Bernhardus Henrici wegen Leihung seiner verfallenen Besoldung supplicando weheinütigst gelangen lassen, undt dabey allerunterthänigst gebehten. Wan dan nicht alleine die Billigkeit, sondern auch unsrer königl<sup>r</sup> Respect erfordert, dass demselben dass seinige gereicht, undt er an einen solchen frembden kostbahren Orthe zu seinem unentbehrlichen Unterhalt dessen nicht entrahten kan: Alss ist hiemit Unsser allergnädigster Wille und Befehl, dass Ihr die fortersambste Anstalt ohnnachbleiblich verfüget, damit Supplicant, seinem allerunterthänigsten Gesuch nach, geholfen, undt er zu keiner weiteren Klage verursacht werden möge. Wornach Ihr Euch zuachten, undt Wir verbleiben Euch mit königl. Gnaden gewogen.

Geben auff Unsser Residentz zu Copenhagen den 4 Februarii A<sup>o</sup> 1673.

Christian.

---

C. Biermann.

An dass Schatz Cammer Collegium.

## 2.

Om en hollandsk Præst ved Holmens Kirke i Kjøbenhavn 1686.

At der i Aaret 1686 beskikkedes en Præst ved Holmens Kirke, der i det hollandske Sprog skulde forrette luthersk Gudstjeneste, staar muligen i Forbindelse med den Overvægt, som det hollandske Element til den Tid havde i den danske Sæetat, og er alt bekjendt af Pontoppidan:

Annal. Eccl. Dan. III, 636; Bircherods Dagbøger S. 243. Den første Præst ved den hollandske Menighed, der samlede sig i hin Kirke, var Mag. Jacob Andersen Hummer; den anden var Lars Thura, der under sit Ophold i Holland havde erhvervet sig den fornødne Færdighed i det hollandske Sprog (Giessing: Jubellærere I, 463—6). Efterat Thura 1697 tillige var bleven Præst ved den lutherske Menighed paa Ny Amager (det nuværende Frederiksberg) og senere befordret til Præst ved Frue Kirke i Aarhus i Aaret 1703, bortfaldt den hollandske Gudstjeneste i Holmens Kirke, og Menigheden sluttede sig til de Højtydskes Kirke (Giessing a. St.). I de nedenfor anførte Breve, der ere laante af Sjæl. Tegnelse, oplyses de den hollandske Præst ved Holmens Kirke paahvilende Forretninger.

## a.

C. 5. V. N. T. Viide maa du, at Vj allernaadigst haver beskichet Jacob Andersen til at være Hollandske Sognepræst ved Holmens Kirke j voris Kongelig Residentz Stad Kiøbenhavn, oc for samme tieniste allernaadigst forundt hannem til aarlig løn oc Besolding de 500 Rdlr., som forige Danske Sognepræst der ved stedet, afgangne Mag. Jens Hanssen Vinter, allernaadigst haver været tillagt; thj er voris allernaadigste Villie oc befaling, at du fornefnte Jacob Andersen derfor j Camer Reglementet indfører, oc ellers dend anordning gjør, at samme penge hannem herefter rigtigen betalt vorder. Dermed etc.

Gottorph d. 22 Septbr. 1686.

Peter Brandt anlangende Jacob Andersen Hollandsk Sognepræst ved Holmens Kirke, at nyde dend aarlig løn, som forige Danske Sognepræst der ved stedet, affgangne M. Jens Hansen, har været tillagt

## b.

C. 5. V. N. T. Saasom Vj allernaadigst haver beskichet Hr. Jacob Andersen til at være Hollandske Sogne-

præst her j Voris Kongelig Residentzstad Kiøbenhafn, saa ville Vj allernaadigst, at hans ordinaire tieniste skal være, at prædicke hver Onsdag, naar Klocken er Nj formiddag, udj Holmens Kirke, oc hver Søndag, saavelsom oc paa de trende store fæster om Aaret, naar Klocken er tolf, oc naar nogen anden fæstdag j Ugen indfalder, skal hand iligemaade prædicke tolf Prædichen oc derimod være frj for Oensdags Prædichen, oc skal bemelte tienistis forretning begynde den 15 December nu først kommandis. Hvis vjdere forskrefne hans Embede oc des forretninger kand vedkomme. haver hand sig allerunderdanigst at forholde efter det Reglement, som vj derom allernaadigst vil lade giøre. Derefter du dig allerunderdanigst haver at rette, oc derom fornøden anordning at giøre, især at dette førstkommandis Søndag til Høymæssén efter Prædicken af alle Prædickestolene her j Staden oc j Christianshafn til allis efterretning bliver læst oc forkyndet. Befalendis etc.

Hafn. d. 7 Decbr. 1686.

Doct. Hans Bagger anlangende hvad dend Hollandske Præst ved Holmens Kirke j Kiøbenhafn H. Jacob Andersen hans tieniste oc forretning skal være.

### 3.

Forbud imod en Bog betitlet »Lutherus ante Lutheranismum« 1706.

I Slutningen af det 17. og Begyndelsen af det 18. Aarhundrede forekomme flere Exempler paa Bøger, imod hvis Salg og Udbredelse der nedlagdes Forbud i Danmark. Et saadant Skrift var Johannis Lyseri »Polygamia Triumphatrix«, tilligemed et Skrift af samme Forfatter: »Das Könningliche Marck aller Länder«. Forfatteren var en Tydsker, der efter en Del Omflakning havde fundet Ansættelse



som Feltpræst ved den danske Armé. Da han i sine Skrifter havde forsvaret Polygamiet, som han antog for et Middel til Menneskeslægtsens sande Lyksalighed, bleve de forbudte under 1000 Rdlr. Straf, om nogen eiede dem. Forfatteren selv maatte rømme de danske Stater, dersom han ei vilde straffes paa Livet. Det kgl. Forbud af 15. Marts 1677 er aftrykt hos Johannes Vogt, *Catalogus librorum rariorum*, Hamburgi 1747. pag. 425—6. (Jvfr. Worms Lex. I, 644). Et andet Skrift, som ligeledes blev forbudt at indføres og at sælges, var det ovennævnte Lutherus ante Lutheranismum, om hvilket saavidt vides Intet andet er bekjendt, uden hvad der fremgaar af nedenstaaende Breve<sup>1)</sup>. Som det synes, har Skriftet haft til Hensigt at udbrede qvækerske Lærdomme. De nedenstaaende Skrivelser a., b. og d. optrykkes efter Sjæl. Tegnelser, c. efter det theologiske Fakultets Kopibog i Konsist. Arkiv.

## a.

Etats Raad Ole Rømer med fleere, at lade for sig kalde Bogfører Pauli og hannem nøye examinere, hvorledis hand er kommen til de exemplarer af den Bog, kaldet Lutherus ante Lutheranismum, med videre.

F. 4. V. G. T. Saasom os allerunderdanigst er bleven forebragt, at fra Bogføreren Pauli udi Voris Kongel. Residentz Stad Kiøbenhavn skal være bleven distraheret en deel exemplaria af en forargerlig Bog kaldet Lutherus ante Lutheranismum, saa er Voris allernaadigste Villie og Befaling, at J strax lader kalde bemelte Bogfører Pauli for eder, hannem nøye examinerer, hvorledes hand er kommen til de exemplaria af samme Bog, om de ere trykte her eller paa andre stæder, om hand haver forskreven dem eller de ere

---

<sup>1)</sup> Skriftet findes dog omtalt baade hos Zwergius, Sjælandske Cleresi, og Helveg, Den danske Kirkes Hist. efter Reformationen, hvor de nedenanførte Breve imidlertid ikke ere benyttede; ialfald ere de ikke forhen trykte.  
H. Rørdam.

bleven hannem tilsendte, fra hvad stæd og fra hvad person, om nogen haver givet hannem anledning til at lade denne bog komme, hvor mange exemplaria hand deraf allerede haver soldt, afhændt eller udlaant, og til hvem; disligeste haver J og at examinere de personer, som exemplarierne haver bekommet, om hvor Bøgerne ere bleven distraherede, udlaante, til hvem og hvor mange Gange, og hvis de endnu kunde være i deris Giemme, da at tilholde dennem at levere slige forargelige Bøger til Voris Politimester. Hvis Bogføreren om Auctoris navn, eller hvorledis dend paa beste maader kunde vides, skulle have nogen efterretning, haver hand sanime at aabenbare og ej at fordølge, saa fremt hand ej som voris Mandaters modtvillig overtræder ville ansees, og af voris General Fiscal actioneres. Og saasom det er venteligt, at tvende Borgere i bemelte Kiøbenhavn, nemmelig Peder Svane og Mauritz Jørgensen, saavel som en fremmet Studiosus, ved navn Eberhard, derom nogen Videnskab maa have, saa haver J dennem icke alleeniste om forskrevne iligemaade at examinere, men endog at tage nøye information, om hvor og naar de holder deris privat forsamlinger, og hvad personer de af bestaar, om de haver til eller aftaget siden næst forleden Aar. Som der ogsaa spargeris, at en vis person for nogle Maaneder siden sig hos Bogfører Liebe skal have angivet, og hannem ombedet denne Bog til Trykken at befordre, med tilbud, hannem nogle Riis papiir til forlag at ville skienke, saa have J saavel bemelte Bogfører Liebe om alle disse omstændigheder nøye at examinere, som alle de øvrige Bogførere der i Kiøbenhavn at tilholde, alt hvad dennem om denne sag kand være videndes, og om ej nogen sig hos dennem haver angiven, at udsige. Endelig have J denne eders forretningsindhold, saa meget mueligt, at menagere og os allerunderdanigst foreslaa middel, paa hvad maade denne Qvækkeri og sær-sindede fantastiske Lærdom best kunde udryddes og dends fremgang i fremtiden forekommes. Dermed etc.

Friderichsberg d. 17 Aug. 1706.

Denne Befahling udgick til vore fornævnte Etatz Raad Oluf Rømer, Doct. Hans Bartholin og Doct. Bartold Botsach.

## b.

Facultatem Theologicam udi Kiøbenhavns Universitet at indgive deris betenkende over en Bog kaldet Lutherus ante Lutheranismum.

F. 4. V. G. T. Vj tilskicke eder herhos en Bog kaldet Lutherus ante Lutheranismum; og er voris allernaadigste Villie og befaling, at I eder samne bog strax foretager, dend med flid igiennem seer og os derom Eders allerunderdanigste betenkende til videre voris allernaadigste Resolution forderligst tilstiller. Dermed etc.

Friderichsberg d. 17. Aug. 1706.

## c.

Facultatetz allerunderdanigste Erklæring.  
Stormægtigste Monarch.

Allernaadigste Herre og Arfve-Konge.

Eders Kongl. Mayst<sup>s</sup> allernaadigste skriftlige Befalning af den 17 Augusti 1706 allerunderdanigst at efterleve have vi underskrefne været i Guds frycht forsamlede, og efter at vi hver for sig det tydske skrift Lutherus ante Lutheranismum hafde med flid igiennem læst, er voris endrægtige og som for Guds Ansigt alvorlige og velsindede Meening derom denne: at samme skrift icke alleenigste grofveligen calumnierer den sl. dyre Guds mand Doctor Luther, som den der skal hafve viget fra den reene Lærdom og rette Nidkerhed for Guds Kierckis Reformation, huilchen hand i Begyndelsen beteede, og paa ligemaader beskylder vorø Menigheder for Affald [og] Apostasie fra Lutheri første og reenigste Lærdom, mens endog ofveralt ved nogle egensindig og underlig formerede Qvæstioner og adskillige paa dennem, enten uden Sammenheng eller i andre maader, vrangeligen applicerede passager af Lutheri første skrifter, søger at omstøde gandske voris Kirchers reene Lærdom baade i dens fundamentale Artickler, saa og i andre dens importante og nødvendige Støcher, ja der for uden strider imod den underdanigste Respect og dybe Ærbødigheds Concept, som sande Christne bør at have for deris dem af Gud foresatte høye Øffrighed. Thi bør

dette Skriffte med ald Rette at ansees som i høyeste Maader forargelig og skadelig for de Enfoldige, og i sig self aldeelis fordømmelig. Dette vi med gode Samvittigheder til Eders Kongl. Mayst<sup>s</sup> egen høyeste Efftertænchning indstiller.

Hafniæ d. 24. Aug. Anno 1706.

Eders Kongl. Mayst<sup>s</sup>

Allerunderdanigste Tienere og troe

Forbedere hos Gud

H. Bornemand.

H. Wandal D.

B. Botsacc.

d.

Etats Raad og Politimester Olluf Rømer med fleere, anlangende forhold med den forargelige Bog Lutherus ante Lutheranismum og de, som den har forskreven, saa og ellers holdet hemmelige forsamlinger til deris Qvekkerie at øve.

F. 4. V. G. T. Saa som vi dend 17de Augusti næst afvigte allernaadigst have befalet Eder at examinere Bogføreren Pauli i voris Kongelig Residentz Stad Kiøbenhavn og andre Vedkommende. anlangende een forargelig Bog, Lutherus ante Lutheranismum kaldet, hvorledis een deel exemplarier deraf ere hidkomne og til hvem siden distraherede, afstændte eller udlaante, saa vel som og at informere Eder om nogle visse privat forsamlinger og der udi øvede Qvækkeri med videre, og vi nu af Eders derom indkommen allerunderdanigste relation have maat fornemme, at tvende Borgere udi Kiøbenhavn, ved navn Peter Svane og Moritz Jørgensen Samsøe, haver ombedet og fornaaet for<sup>ne</sup> Bogfører til at lade trække samme Bog i Vor Stad Hamborg, og obligeret sig til at tage 100 stykker deraf, som og een tydsk Studiosus navnlig Christoph Eberhart paa deris vegne skal have affodret og betalt, hvoraf de eendeel siden skal have uddeelt og andensteds hen forskikket; disligeste at bemelte trende personer tillige med andre skal paa tu Aars tid have holden hemmelig sammenkomst hver Søndag efter Afftensang imellem 5 og 6 nu hos Peter Svane, nu hos Moritz Jørgensen, og undertiden hos een Anden af deris Selskab, da denne Christoph Eberhart skal have læst nogle Capiteler af Bibelen, og dennem efter sine kætterske og vildfarende Meeninger forklaret: Saa give Vi Eder hermed

allernaadigst tilkiende, at Vi have for got befundet der paa at resolve saaledes som følger: 1) at alle de exemplarier af forberørte forargelige Bog, Lutherus ante Lutheranismum kaldet, som i vore Riger og Lande kand findes og opspørges, skal du Os Elskel. Ole Rømer, som voris Politiemester, til dig, indtil paa videre voris allernaadigste anordning, tage. 2) Angaaende bemelte Peter Svane og Moritz Jørgensen, saa give vi Eder hermed allernaadigst tilkiende, at Vi allernaadigst have anbefalet Os Elskel. Doctor Henrich Bornemann, Biscop over Siellands Stift, at hand dennem deris grove Vildfarelse og Vanvittighed, udi samtlige Eders overværelse, af dend Hellige Skrift til omvendelsse grundeligen skal remonstrere og alvorligen foreholde, og naar det er skeet, og de derpaa under een eedlig Revers haver indgiven en designation paa dennem, som sig udi vore Riger og Lande opholder, og efter deris Videnskab af denne fantastiske Lærdom kand være infecterede, maa de, for denne Gang, for hvis forseelser, de med forskrevne Bogs Lutheri ante Lutheranismum distribution kand have begaaet, saa og for dend straf de hafde fortient ved utilladelige forsamlingers Holdelse udi deris Huse, af sær Kongel. Mildhed og Naade være befriet, men skal derimod af dig Ole Rømer, udi bemelte Doctr. Henrich Bornemanns, samt Eders Os Elskelige Doctr. Hans Wandels, Doct. Hans Bartholins og Doct. Bartold Botsachs nærværelse alvorligen advares, under voris højeste unaade og paafølgende straf, sig herefter saavel selv fra slige forsamlinger at entholde, som dertil nogen Anledning at give, til hvilke at faa afskaffet vi og et forbud derom med forderligste ville lade udgaa. 3) at Bogføreren Pauli skal af dig Ole Rømer gives een alvorlig reprimande, fordi hand denne Bog haver oplagt og distribueret, førend hand om dends contenta fuldkommen vaar informeret; saa skal og hand tillige med de andre Bogførere i Kiøbenhavn erindres, at naar de oplegger nogen Bog, de da ej maa tilsette eet andet end det rette Aars tal, i hvilket Bogen er bleven trøkt eller paa nye oplagt, ej heller at de maa selge og forhandle nogen nye Bog, som handler om Religions sager, førend de dend for voris

Theologiske facultet haver freinviist og af dennem bekommet tilladelse Bogen at selge. Hvad sig anbelanger forskrevne Christoph Eberhart, som skal have understaaet sig i utilladelige forsamlinger at explicere Bibelen, saa og med hans forvirrede principiis søgt at forføre andre, da skal hand inden trende dage, efter at denne voris allernaadigste Befaling hannem er bleven tilkiende givet, rømme vore Riger og Lande, og sig derudi herefter ej lade finde, saa fremt hand ej derfor, som voris Mandats modtvillig overtræder, ville ansees og til Rette settes. Hvilket du Ole Rømer i forbemelte Doct. Henrich Bornemans samt Eders Doct. Hans Wandels, Doct. Hans Bartholins og Doctr. Barthold Botsachs overværelse hannem strax skal ankyndige. Derefter I Eder allerunderdanigst haver at rette. Befalendes Eder Gud. Skrevet etc.

Hafniæ d. 28 Sept. 1706.

Forschrevne Befaling udgick til Etatzraad Ole Rømer, Doct. Hans Wandel, Doct. Hans Bartholin og Doct. Barthold Botsach.

---